

บันทึกท้ายพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

ความเป็นมา

คณะรัฐมนตรีที่มี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีได้เสนอร่างพระราชบัญญัติโดยมีหลักการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ โดยเห็นสมควรประกาศให้เป็นกฎหมายและเห็นชอบด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญ กล่าวคือ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ผ่านมาได้มีการบัญญัติรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของปวงชนชาวไทยและในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔ ได้บัญญัติรับรองไว้ว่า “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญนี้” ดังนั้น การใช้เสียงส่วนใหญ่ในการดำเนินการจัดรูปที่ดินอาจเป็นการละเมิดสิทธิของเจ้าของที่ดินส่วนน้อยที่ต้องยินยอมเข้าสู่กระบวนการจัดรูปที่ดิน ซึ่งมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอื่นนอกจากเกษตรกรรม จึงควรกระทำด้วยความระมัดระวังและคำนึงถึงสิทธิในทรัพย์สินของประชาชนที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้เป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนที่ ๑๔ ก วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘ หน้า ๑

วันเริ่มใช้บังคับ เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ผู้รักษาการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

เหตุผลในการประกาศใช้

โดยที่พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับไร่นาที่เชื่อมโยงกับระบบชลประทานเพื่อให้ที่ดินทุกแปลงได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานและการสาธารณสุขไปอย่างทั่วถึง แต่ด้วยกระบวนการในการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามกฎหมายปัจจุบันไม่สามารถที่จะขยายเขตโครงการจัดรูปที่ดินได้อย่างรวดเร็วตามความต้องการของเกษตรกร สมควรปรับปรุงกระบวนการในการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเสียใหม่ โดยลดขั้นตอนการดำเนินการตามกฎหมายซึ่งเป็นอุปสรรคแก่การจัดรูปที่ดิน และกำหนดมาตรการส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้ภาครัฐสามารถขยายเขตการจัดรูปที่ดินให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคั้นและคูนน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการจัดระบบชลประทานจากทางน้ำชลประทานไปใช้ในการเพาะปลูกได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานมีรูปแบบใกล้เคียงกับการจัดรูปที่ดิน แต่มีบทบัญญัติจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ไม่เหมาะสมแก่กาลสมัยไม่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สมควรยกเลิกพระราชบัญญัติคั้นและคูนน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ โดยปรับปรุงกระบวนการในการจัดทำคั้นและคูนน้ำเสียใหม่ ให้เป็นการดำเนินการในรูปแบบการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อจะบูรณาการให้เป็นกฎหมายที่รัฐ

สามารถนำไปพัฒนาโครงสร้างภาคการเกษตรให้สมบูรณ์ สามารถวางแผนการจัดระบบชลประทานในระดับไร่นาเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร สอดรับกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างฐานรากในการทำเกษตรกรรมให้เข้มแข็ง เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมมีความมั่นคงยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๖ หมวด และบทเฉพาะกาล มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๗๖ มาตรา สาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

๑. ยกเลิกกฎหมาย ๓ ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติคั้นและคูน้า พ.ศ. ๒๕๐๕ พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ และพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๔

๒. คำนิยามความหมายที่สำคัญ ๆ มีดังนี้ (มาตรา ๓)

“การจัดรูปที่ดิน” หมายความว่า การดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึงที่ดินทุกแปลง เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางแผนจัดรูปที่ดินเสียใหม่ การจัดระบบชลประทาน การจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การบำรุงดิน การวางแผนการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมตลอดถึงการแลกเปลี่ยน การโอน การรับโอนสิทธิในที่ดิน การให้เช่าซื้อที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า การจัดระบบชลประทานจากทางน้ำชลประทานหรือแหล่งน้ำอื่นใดไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรมได้อย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน และเกษตรกรรมอื่นตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด

“เขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า เขตที่ดินที่มีประกาศกำหนดให้เป็นเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

“เขตโครงการจัดรูปที่ดิน” หมายความว่า เขตที่ดินที่มีประกาศกำหนดให้เป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

“ระบบชลประทาน” หมายความว่า คัน คู่น้ำ ทางระบายน้ำ ประตูน้ำ รวมทั้งสิ่งก่อสร้างหรืออุปกรณ์อื่นใดที่จัดทำขึ้นเพื่อกัก เก็บ รักษา ควบคุม ส่ง ระบายหรือจัดสรรน้ำในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือเขตโครงการจัดรูปที่ดิน

“ผู้บริหารท้องถิ่น” หมายความว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรีหรือผู้บริหารท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น แต่ไม่รวมถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

“เจ้าของที่ดิน” หมายความว่า ผู้มีสิทธิในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมชลประทาน

๓. คณะกรรมการจัดรูปที่ดิน (หมวด ๑)

องค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกำหนดไว้ในลักษณะเดียวกับพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ แต่ได้ปรับปรุงอำนาจหน้าที่ให้สอดคล้องกับการนำหลักการของการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมพระราชบัญญัติคั้นและคูน้า พ.ศ. ๒๕๐๕ มารวมไว้ ดังนี้

๓.๑ คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ซึ่งปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ สำหรับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ได้กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือประสบการณ์ด้านการเกษตร การชลประทาน หรือการบริหารจัดการ ส่วนคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งกรรมการจากเจ้าของที่ดินในเขตสำรวจการจัดรูปที่ดิน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการแต่งตั้ง รวมทั้งกำหนดให้ผู้บริหารท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่เขตสำรวจการจัดรูปที่ดินอยู่ในเขตการปกครองซึ่งเลือกกันเองไม่เกินห้าคนเป็นกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดด้วย เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา ๖ และมาตรา ๗)

๓.๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ดังนี้

๑) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง โดยกำหนดให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน ได้แก่ การพิจารณาเสนอแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ การกำหนดนโยบายและพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการดำเนินงาน และงบประมาณของโครงการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและโครงการจัดรูปที่ดิน พิจารณาเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อออกประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการตรวจพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดิน การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน การให้ความเห็นชอบในการกำหนดให้ที่ดินตอนใดเป็นที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการ การวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาการจัดรูปที่ดินตามคำร้องหรือคำอุทธรณ์ของเจ้าของที่ดินหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การเบิกจ่ายเงินและการเก็บรักษาเงินของกองทุนจัดรูปที่ดิน รวมถึงการวางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และกิจการที่เกี่ยวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดินของสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด (มาตรา ๑๑)

๒) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด โดยกำหนดให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดรูปที่ดิน การจัดให้มีการสำรวจบริเวณที่ดินที่เห็นสมควรกำหนดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน การประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด การพิจารณาให้ความเห็นชอบการวางแผนผังการจัดแปลงที่ดิน ระบบชลประทาน การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน การแลกเปลี่ยนที่ดิน และการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน การสอบสวนและวินิจฉัยคำร้องหรือดำเนินการประนีประนอม การดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การวางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการเปิดหรือปิดประตูกั้นน้ำ หรือสิ่งอื่นใดที่ใช้ในการบังคับน้ำเข้าสู่ที่ดินของเจ้าของที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๑๒)

๔. สำนักงานจัดรูปที่ดิน (หมวด ๒)

สำนักงานจัดรูปที่ดิน คือ สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางและสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด โดยกำหนดให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม การจัดรูปที่ดินรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ควบคุมสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด รวมถึง การจัดทำ

แผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน แผนการดำเนินงานและงบประมาณของโครงการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและโครงการจัดรูปที่ดิน การจัดทำแผนผังการจัดแปลงที่ดิน ระบบชลประทาน การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดินและการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน และการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมและช่วยเหลือการทำเกษตรกรรม ส่วนสำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม การจัดรูปที่ดินภายในเขตจังหวัด และรับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด (มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕)

๕. การจัดที่ดินหรือทรัพย์สินที่ได้มาเพื่อการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน โดยกำหนดให้บรรดาที่ดินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้มาโดยประการใด ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้หรือได้มาโดยการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ และให้กรมชลประทานเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้ที่ดินให้ชัดเจนว่าเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือการจัดรูปที่ดินโดยเฉพาะ และให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไปให้เช่า ให้เช่าซื้อ หรือโอนไปยังเอกชน เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรมได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา ๑๖)

๖. การจัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน โดยกำหนดให้มีการจัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินเพื่อผลักดันให้การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บท ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและแผนการจัดรูปที่ดิน โดยให้แสดงภาพรวมการพัฒนาพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน ระยะเวลาในการดำเนินการตามแผน รวมทั้งกำหนดหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบตามแผน แนวทางการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบชลประทาน การบริหารและพัฒนาที่ดิน และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำเกษตรกรรม ทั้งนี้ ในการดำเนินการจัดทำแผนดังกล่าว ให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อวางแผนร่วมกัน และเมื่อได้จัดทำแผนแม่บทการจัดรูปที่ดินเสร็จแล้วให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางเสนอแผนแม่บทดังกล่าวต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเพื่อพิจารณาก่อนเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนแม่บทการจัดรูปที่ดิน ให้สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางประกาศแผนดังกล่าวให้ทราบเป็นการทั่วไป และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนนั้น (มาตรา ๑๗)

๗. การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (หมวด ๓)

การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมโดยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๗.๑ การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมสามารถเริ่มดำเนินการได้สองทาง คือ สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือเจ้าของที่ดินในพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมเสนอผ่านสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางให้มีการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๑๘)

๗.๒ เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาเห็นสมควรให้มีการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและเป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้ประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้เสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อออกประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๑๙)

๗.๓ หลังจากมีการออกประกาศกำหนดแนวเขตสำรวจแล้ว ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการเข้าไปในที่ดินเพื่อทำการสำรวจพื้นที่ในการจัดทำระบบชลประทาน และการอื่นที่จำเป็น รวมถึงการทำเครื่องหมายใด ๆ เพื่อเป็นแนวเขตในการดำเนินการและการขุดดิน ตัดรานกิ่งไม้ และกระทำการอย่างอื่นแก่สิ่งกีดขวางการสำรวจได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่

ต้องแจ้งให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ทราบล่วงหน้าตามสมควร และต้องระมัดระวังให้กระทบกระเทือนการใช้ประโยชน์ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์น้อยที่สุด (มาตรา ๒๐)

๗.๔ เมื่อมีการสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้นแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการจัดประชุมเจ้าของที่ดินเพื่อคัดเลือกกันเองเป็นคณะกรรมการชุมชน และให้ผู้บริหารท้องถิ่นทุกแห่งในพื้นที่เขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมอยู่ในเขตการปกครองเป็นกรรมการโดยตำแหน่งในคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่ต้น (มาตรา ๒๑)

๗.๕ พนักงานเจ้าหน้าที่กับคณะกรรมการชุมชนจะร่วมกันพิจารณาการจัดทำแผนผังการจัดระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา หรือการอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน โดยกำหนดให้พิจารณาจัดทำไปตามแนวเขตที่ดินของพื้นที่เดิมให้ได้มากที่สุด และมีให้เจ้าของที่ดินรายใดต้องรับภาระเกินสมควร โดยให้เสนอต่อสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง (มาตรา ๒๒)

๗.๖ เมื่อสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางได้พิจารณาเห็นชอบกับแผนผังการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใดแล้ว ให้เสนอต่ออธิบดีกรมชลประทานเพื่อประกาศเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยในประกาศดังกล่าวให้แสดงแผนผังการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและแผนผังที่ดินที่อยู่ภายในแนวเขตด้วย พร้อมทั้งให้ปิดประกาศไว้ ณ ศาลากลางจังหวัด ที่ว่าการอำเภอที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณชุมชนในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม (มาตรา ๒๓)

๗.๗ เมื่อมีการประกาศเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปดำเนินการจัดสร้างระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และการอื่นที่จำเป็นแก่การจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจเปลี่ยนแปลงแผนผังดังกล่าวได้หากมีกรณีจำเป็นและได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางแล้ว และจะต้องดำเนินการให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของที่ดินน้อยที่สุด (มาตรา ๒๔)

๗.๘ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม เนื่องจากการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมเป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรมตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐจึงควรจัดงบประมาณในการดำเนินการให้เพียงพอและเหมาะสมควบคู่กับการมีส่วนร่วมกับเจ้าของที่ดินในพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงได้กำหนดกรอบในการชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้อย่างกว้าง ๆ โดยให้เจ้าของที่ดินชำระค่าใช้จ่ายในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม การซ่อมแซมและบำรุงรักษาการใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในลักษณะการประกอบธุรกิจการเกษตรหรือการใช้น้ำมากเกินควร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด เพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์การชำระค่าใช้จ่ายให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วง และหากค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาดังกล่าวสูงเกินกว่าที่เจ้าของที่ดินจะรับภาระได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือเมื่อได้รับการร้องขอจากเจ้าของที่ดิน กรมชลประทานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจสนับสนุนทางการเงินหรือเข้าดำเนินการแทนได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๒๖)

๗.๙ ในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม รัฐได้จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อมีการจัดทำระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมเสร็จแล้ว จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติห้ามมิให้กระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบที่จัดทำขึ้น รวมทั้งห้ามมิให้ใช้ที่ดินในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มิใช่เกษตรกรรม เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย (มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐)

๘. การจัดรูปที่ดิน (หมวด ๔)

การจัดรูปที่ดินโดยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๘.๑ การจัดรูปที่ดินสามารถเริ่มดำเนินการได้สองทางเช่นเดียวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม โดยสำนักงานจัดรูปที่ดินกลางหรือเจ้าของที่ดินในพื้นที่ที่ทำเกษตรกรรมเสนอผ่านสำนักงานจัดรูปที่ดินกลาง (มาตรา ๓๑)

๘.๒ เนื่องจากการจัดรูปที่ดินจะต้องมีการจัดผังแปลงและจัดกรรมสิทธิ์ในที่ดินใหม่ ในการดำเนินการจึงมีบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของที่ดินมากกว่าการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาเห็นสมควรกำหนดให้พื้นที่ใดเป็นเขตโครงการจัดรูปที่ดิน จึงกำหนดให้ต้องเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดิน ซึ่งมีผลใช้บังคับเป็นเวลาห้าปี และในระหว่างที่พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวมีผลใช้บังคับ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่าย ก่อให้เกิดภาระผูกพัน หรือกระทำการใด ๆ อันอาจทำให้ราคาประเมินในที่ดินสูงขึ้น เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางมอบหมาย โดยในกรณีที่มีการฝ่าฝืน ถ้าก่อให้เกิดความเสียหายหรือกีดขวางการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของที่ดินทำการรื้อถอนภายในระยะเวลาที่กำหนด หากไม่ปฏิบัติตาม ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจรื้อถอน โดยเจ้าของที่ดินจะเรียกร้องค่าเสียหายไม่ได้ และต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนนั้นด้วย (มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓)

๘.๓ การนำที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินมาใช้ในการจัดรูปที่ดิน กำหนดให้ดำเนินการดังนี้ (มาตรา ๓๔)

๑) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือเป็นที่ดินที่พลเมืองเล็กใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น หรือได้เปลี่ยนสภาพจากการเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน และมีได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดรวมอยู่ด้วย ให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว และให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการจัดรูปที่ดินได้

๒) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการ ให้นำไปใช้ได้ เมื่อกระทรวงการคลังได้ให้ความยินยอมแล้ว และให้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินมีผลเป็นการถอนสภาพการเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับที่ดินดังกล่าว โดยมิต้องถอนสภาพตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการจัดรูปที่ดินได้

๓) กรณีเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดินซึ่งเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามประมวลกฎหมายที่ดิน และสภาพของที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยรวมอยู่ด้วย ให้กรมชลประทานมีอำนาจนำที่ดินนั้นมาใช้ในการจัดรูปที่ดินได้

นอกจากนี้ สำหรับกรณีที่น่าที่ดินตามข้อ ๑) และ ๒) ดังกล่าวข้างต้น มาใช้ในการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้ที่ดินต่อนั้นคงเป็นที่ดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันหรือใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ หรือที่ดินที่ได้สงวนหรือหวงห้ามไว้ตามความต้องการของทางราชการต่อไป และหากไม่อาจดำเนินการได้ ให้จัดที่ดินแปลงอื่นภายในเขตตามพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๓๒ ให้แทน

๘.๔ เมื่อพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินมีผลใช้บังคับแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินเพื่อทำการสำรวจพื้นที่ที่จะจัดทำโครงการจัดรูปที่ดิน การทำเครื่องหมายใด เพื่อเป็นแนวเขตในการดำเนินการ และรวมถึงการขุดดิน

ตัดรานกิ่งไม้ หรือกระทำการอย่างอื่นแก่สิ่งกีดขวางการสำรวจได้เท่าที่จำเป็น ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ทราบล่วงหน้าตามสมควร และต้องระมัดระวังให้กระทบกระเทือนการใช้ประโยชน์ของเจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์น้อยที่สุด (มาตรา ๓๕)

๘.๕ หลังจากมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตสำรวจการจัดรูปที่ดินแล้ว กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดทำแผนผังการจัดรูปที่ดินเบื้องต้น โดยแสดงแนวเขตที่ดินเดิมก่อนที่จะดำเนินการจัดรูปที่ดินและแนวเขตที่จะปรับปรุงสภาพที่ดินตามโครงการจัดรูปที่ดินและให้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และบริเวณชุมชนในเขตแผนผังโครงการจัดรูปที่ดินเบื้องต้น (มาตรา ๓๖)

๘.๖ เมื่อมีการประกาศแผนผังการจัดรูปที่ดินเบื้องต้นแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดประชุมเจ้าของที่ดิน เพื่อสอบถามความสมัครใจของเจ้าของที่ดินในการดำเนินการจัดรูปที่ดินด้วย ถ้าเจ้าของที่ดินให้ความยินยอมเกินกึ่งหนึ่ง ก็ให้เจ้าของที่ดินคัดเลือกกันเองเป็นคณะกรรมการชุมชน ซึ่งคณะกรรมการชุมชนจะทำหน้าที่ในการเป็นผู้แทนของเจ้าของที่ดิน และร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาแผนผังโครงการจัดรูปที่ดินเบื้องต้นที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดทำขึ้น โดยจะต้องสอบถามความคิดเห็นจากเจ้าของที่ดินในเขตแผนผังโครงการจัดรูปที่ดินเบื้องต้น ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แจงข้อมูล และเสนอแนะวิธีการจัดทำผังที่ดิน ระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสาธารณูปโภคอื่นในโครงการจัดรูปที่ดิน และจัดทำแผนผังโครงการจัดรูปที่ดิน โดยให้คำนึงถึงข้อเสนอนะของคณะกรรมการชุมชน (มาตรา ๓๗ และมาตรา ๓๘)

๘.๗ พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเสนอแผนผังโครงการจัดรูปที่ดิน ซึ่งได้ร่วมกันจัดทำกับคณะกรรมการชุมชนต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางเพื่อประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยในกรณีที่ประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดินได้กำหนดพื้นที่ที่ดินเดียวกันกับที่ดินในเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ให้มีผลเป็นการเพิกถอนที่ดินนั้นออกจากเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และให้ที่ดินนั้นเป็นที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน สำหรับกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินที่ได้ประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดินซึ่งไม่อาจดำเนินการตามหลักเกณฑ์ในการจัดรูปที่ดินในเรื่องใด ให้ดำเนินการตามที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด (มาตรา ๓๙)

๘.๘ เมื่อมีการประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดินแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่จะเข้าไปดำเนินการจัดรูปที่ดิน โดยการสำรวจรังวัดเพื่อกำหนดแผนผังการจัดแปลงที่ดินใหม่ การจัดสร้างระบบชลประทาน การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา การปรับระดับพื้นที่ดิน และการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดรูปที่ดิน รวมทั้งการทำเครื่องหมายระดับขอบเขต และแนวเขต สำหรับกรณีที่มีความจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตัดหรือรื้อถอนต้นไม้ พืชพันธุ์ รั้ว หรือสิ่งใด ๆ อันจำเป็นแก่การดำเนินการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๔๐)

๘.๙ ในระหว่างการดำเนินการจัดรูปที่ดิน คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจะแจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าของที่ดิน ผู้รับจ้าง ผู้ซื้อฝาก หรือผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้นำหรือส่งหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินพร้อมด้วยเอกสารสิทธิเกี่ยวกับที่ดินนั้นให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด เพื่อดำเนินการตรวจสอบและออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินใหม่ โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมีสิทธิคัดค้านต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ภายในหกสิบวัน ซึ่งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสอบสวนและเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็น และวินิจฉัยสั่งการไปตามที่เห็นสมควร หากบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่พอใจคำวินิจฉัยดังกล่าวให้มีสิทธิอุทธรณ์ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ (มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒)

๘.๑๐ ในกรณีที่ดินที่นำมาใช้ในการจัดรูปที่ดินแปลงใดได้จ้างองไว้ก่อนประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดประนีประนอมให้เจ้าของที่ดินไถ่ถอนจ้างองหรือให้คู่สัญญา

ตกลงกันแก้ไขเปลี่ยนแปลงจำนวนเป็นที่ดินแปลงใหม่ที่เจ้าของที่ดินผู้จำนองได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน สำหรับกรณีที่ที่ดินที่นำมาใช้ในการจัดรูปที่ดินแปลงใดได้ขายฝากไว้ก่อนประกาศเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้สิทธิในการไถ่ทรัพย์สินของผู้ขายฝากหรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๔๙๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตกติดไปยังที่ดินแปลงใหม่ที่ผู้ซื้อฝากได้รับตามโครงการจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๔๓ และมาตรา ๔๔)

๘.๑๑ ในกรณีที่เจ้าของที่ดินรายใดไม่ยินยอมให้ดำเนินการจัดรูปที่ดิน หรือไม่มาติดต่อแสดง ความยินยอม หรือเจ้าของที่ดินมิได้ใช้ที่ดินนั้นประกอบกิจการใด ๆ ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นเช่าหรือทำประโยชน์ ในที่ดินนั้น ให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อที่ดินนั้นมาเพื่อดำเนินการจัดรูปที่ดิน นอกจากนี้ สำหรับกรณีที่เจ้าของที่ดิน ไม่ยอมขายหรือเสนอขายราคาสูงกว่าราคาประเมิน หากอธิบดีเห็นว่ามีความจำเป็นต้องได้ที่ดินหรือสิ่งหาริมทรัพย์ ดังกล่าวมาใช้ในการจัดรูปที่ดิน ให้ดำเนินการเวนคืนตามกฎหมายว่าด้วยสิ่งหาริมทรัพย์ (มาตรา ๔๖)

๘.๑๒ ในการจัดรูปที่ดินจะต้องมีการจัดสร้างระบบชลประทาน ถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสาธารณูปโภคอย่างอื่น ในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจะเป็นผู้กำหนด แนวเขตที่ดินที่นำมาใช้เพื่อการดังกล่าว ซึ่งจะคำนวณหักออกจากมูลค่าประเมินของที่ดินและทรัพย์สินอื่นตาม ส่วนของมูลค่าประเมินก่อนการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ซึ่งมูลค่าของที่ดินและทรัพย์สินนั้น ในที่ดินแต่ละแปลง เมื่อคำนวณหักออกแล้วให้ถือว่าเป็นมูลค่าสุทธิของที่ดินเพื่อการกำหนดแปลงที่ดินใหม่ ทั้งนี้ มูลค่าของที่ดิน หรือทรัพย์สินอื่นที่เจ้าของที่ดินได้สละให้แก่ส่วนรวมเพื่อใช้ประโยชน์ดังกล่าว ต้องมีมูลค่าไม่เกินร้อยละเจ็ดของ มูลค่าประเมินที่ดินเดิม แต่หากมีมูลค่าเกินร้อยละเจ็ด ให้กรมชลประทานจ่ายค่าทดแทนแก่เจ้าของที่ดินแต่ละราย เป็นเงินสำหรับส่วนที่เกินร้อยละเจ็ดของมูลค่าประเมินที่ดินเดิม (มาตรา ๔๗ และมาตรา ๔๙)

๘.๑๓ การกำหนดแปลงที่ดินใหม่ ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดจัดให้เจ้าของที่ดินแต่ละ รายได้รับที่ดินแปลงเดิม หรือให้ได้รับที่ดินแปลงเดิมบางส่วน หรือจัดให้ที่ดินแปลงใหม่อยู่ใกล้เคียงกับที่ดิน แปลงเดิมเท่าที่จะกระทำได้ กับให้ที่ดินแปลงนั้นมีมูลค่าใกล้เคียงกับมูลค่าของที่ดินเดิม ทั้งนี้ เจ้าของที่ดินอาจ ตกลงแลกเปลี่ยนแปลงที่ดินกันได้ โดยให้แจ้งเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดเพื่อเปลี่ยนแปลง เจ้าของกรรมสิทธิ์ในแปลงที่ดินนั้น ในกรณีที่เจ้าของที่ดินรายใดได้รับที่ดินและทรัพย์สินอื่นในที่ดินมีมูลค่า ประเมินสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าสุทธิของที่ดินเดิมให้เจ้าของที่ดินผู้นั้นจ่ายหรือได้รับมูลค่าที่แตกต่างนั้นเป็นการ ทดแทน (มาตรา ๔๘ และมาตรา ๕๐)

๘.๑๔ เมื่อดำเนินการจัดรูปที่ดินและกำหนดแปลงที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินหรือผู้มีสิทธิได้รับที่ดินแล้ว กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายที่ดินออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินสำหรับแปลงที่ดินในเขต โครงการจัดรูปที่ดิน โดยให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม (มาตรา ๕๑)

๘.๑๕ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดรูปที่ดิน เนื่องจากการจัดรูปที่ดินเป็นการดำเนินการเพื่อเพิ่ม ศักยภาพในการทำเกษตรกรรมตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐจึงควรจัดงบประมาณในการดำเนินการให้อย่าง เพียงพอและเหมาะสมควบคู่กับการมีส่วนร่วมกับเจ้าของที่ดิน ในพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงได้กำหนดกรอบ ในการชำระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการไว้อย่างกว้าง ๆ โดยให้เจ้าของที่ดินชำระค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดิน การซ่อมแซมและบำรุงรักษา การใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในลักษณะการประกอบธุรกิจการเกษตร หรือการใช้น้ำ มากเกินควร ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางกำหนด เพื่อให้สามารถ กำหนดหลักเกณฑ์การชำระค่าใช้จ่ายให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในแต่ละช่วง และหากค่าใช้จ่าย ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาดังกล่าวสูงเกินกว่าที่เจ้าของที่ดินจะรับภาระได้ และเป็นไปเพื่อประโยชน์ สาธารณะหรือเมื่อได้รับการร้องขอจากเจ้าของที่ดิน กรมชลประทานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจ สนับสนุนทางการเงินหรือเข้าดำเนินการแทนได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๕๓)

๘.๑๖ ในการจัดรูปที่ดิน ให้รัฐจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำเกษตรกรรมเช่นเดียวกับการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ดังนั้น เมื่อได้ดำเนินการจัดรูปที่ดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงกำหนดบทบัญญัติให้เจ้าของที่ดินต้องกระทำหรือห้ามการกระทำการใด ๆ ดังนี้

๑) ห้ามเจ้าของหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินโอนสิทธิในที่ดินนั้นไปยังผู้อื่น เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดก หรือโอนให้แก่ทายาทโดยธรรม หรือโอนไปยังสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร หรือการโอนไปยังกรมชลประทานเพื่อใช้ในการจัดรูปที่ดิน หรือเมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง ในกรณีที่มีการโอนที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน ให้ผู้รับโอนมีหน้าที่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดรูปที่ดินแทนผู้โอนต่อไปจนครบและให้ถือว่าค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นบุริมสิทธิที่ได้จดทะเบียนไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา ๕๔ และมาตรา ๕๕)

๒) ห้ามใช้ประโยชน์ในที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดินเพื่อประโยชน์อย่างอื่นที่มีใช้เกษตรกรรม หรือทำการปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างใด ๆ แก่ที่ดินนั้นอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดิน เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนหรืองดเว้นการกระทำนั้น ภายในระยะเวลาที่กำหนด คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดมีอำนาจสั่งให้รื้อถอน ทำให้คืนสู่สภาพเดิมเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และหากไม่มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ให้คณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัดดำเนินการรื้อถอน หรือทำให้คืนสู่สภาพเดิม โดยผู้ฝ่าฝืนจะเรียกร้องค่าเสียหายไม่ได้ และต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนหรือทำให้คืนสู่สภาพเดิมด้วย (มาตรา ๕๖)

๓) ห้ามกระทำการใด ๆ อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่การจัดรูปที่ดิน (มาตรา ๕๗)

๙. กองทุนจัดรูปที่ดิน (หมวด ๕)

กำหนดให้จัดตั้งกองทุนจัดรูปที่ดินในกรมชลประทานแทนการกำหนดให้ตั้งอยู่ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยขยายวัตถุประสงค์ในการใช้จ่ายเงินให้ครอบคลุมทั้งการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน โดยกำหนดให้การใช้จ่ายเงินของกองทุนให้กระทำได้เฉพาะเพื่อการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและการจัดรูปที่ดิน หรือเพื่อช่วยเหลือทางการเงินหรือให้สินเชื่อแก่บรรดาเจ้าของที่ดินในเขตสำรวจการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือเขตการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม เขตสำรวจการจัดรูปที่ดินหรือเขตโครงการจัดรูปที่ดิน โดยผ่านสถาบันการเงิน ซึ่งกำหนดให้เงินของกองทุนจัดรูปที่ดินประกอบด้วย เงินที่ได้รับจากงบประมาณแผ่นดิน เงินที่ได้รับจากกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร เงินหรือทรัพย์สินอื่นที่ได้รับจากรัฐบาลหรือแหล่งอื่น ๆ ภายในประเทศหรือต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศหรือบุคคลอื่นอีกทั้ง เงิน ดอกผล หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่สำนักงานจัดรูปที่ดินกลางได้รับเกี่ยวกับการดำเนินการจัดรูปที่ดิน รวมทั้งเงินค่าใช้จ่ายในการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมหรือการจัดรูปที่ดินที่เจ้าของที่ดินหรือผู้ได้รับสิทธิในที่ดินแล้วแต่กรณี ชำระหรือค้ำชำระ รวมถึงเงินค่าปรับที่ได้จากการเปรียบเทียบด้วย (มาตรา ๖๐ และมาตรา ๖๑)

๑๐. บทกำหนดโทษ (หมวด ๖)

ปรับปรุงอัตราโทษเพื่อให้สัมพันธ์กับอัตราส่วนการกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายว่าด้วยการชลประทาน (มาตรา ๖๒ – มาตรา ๖๘)

๑๑. บทเฉพาะกาล (มาตรา ๖๙ – มาตรา ๗๖)

กำหนดบทเฉพาะกาลรองรับการจัดทำคั่นและคูน้ำตามพระราชบัญญัติคั่นและคูน้ำ พ.ศ. ๒๕๐๕ และการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ รวมทั้งกรณีการใช้ประโยชน์ในที่ดินเพื่อทำเกษตรกรรมที่ไม่ใช่การเพาะปลูกในเขตโครงการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๗ ซึ่งเป็นการกระทำอยู่ก่อนที่พระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินยังคงใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้นต่อไปได้ นอกจากนี้ได้กำหนดให้บรรดาค่าใช้จ่ายในการจัดสร้าง

ระบบชลประทานและการระบายน้ำ การสร้างถนนหรือทางลำเลียงในไร่นา และสิ่งสาธารณูปโภคที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งบรรดาค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหนี้ที่ยังต้องชำระตามกฎหมายต่อไป และกำหนดบทลงรับกฎหมายลำดับรองที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับให้ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีการตรากฎหมายลำดับรองตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแทน

นางวนิดา อินทรอำนวย / จัดทำ